

Ott fent, Északon

Nagyon régi álomom volt, hogy egyszer előben igazi sarki fényt lássak. Valahogy mindig úgy éreztem, hogy ez az álom elérhetetlen, hiszen valóra váltásához messzire kell utazni. Tudtam, hogy Norvégia északi vidékén már látni az északi fényt, az aurora borealist, így amikor egy norvéggal volt alkalmam beszélgetni, kikérdeztem róla. Bár sok mindent nem jegyeztem meg a javasolt helyekből, de az ötlet szöveget ütött a fejembe, és 2011 őszén kíváncsiságból felkutattam a netet a lehetséges úticélok végett, és Tromsø mellett döntöttem.

Tromsø Norvégia hetedik legnagyobb városa, körülbelül 350 km-rel északra a sarkkörtől és 2000 km-re délre az északi sarktól. A városban található a világ legészakibb egyeteme, sörfőzdéje, planetárium és botanikus kertje. A város maga 68 000 lakosával Tromsøya szigetén fekszik a fjordokkal övezte vidéken, hidak kötik össze keletről a szárazfölddel, nyugatról pedig a Kvaloyaszigettel. Tromsøya körülbelül 10 km hosszú és 5 km széles, a szigeten található Tromsø kicsi, de annál forgalmasabb repülőtér, 5 km-re a városközponttól.

Tromsø minden tekintetben tökéletes úti cél bármelyik szezomban, ezért rengeteg turista keresi fel egész évben. A város bőven fel van szerelkezve szálláshelyekkel, éttermekkel, mindenki beszél angolul és mivel az északi terület kulturális fővárosa, ezért számos fesztivál is sok látogatót vonz. Nyáron a Nap két hónapig nem nyugszik le, télen pedig nem kel fel. Hivatalosan január 18-án van először napkelte, de a hegyek miatt a városiak csak január 21-én látják meg először. Ettől függetlenül nincs teljes sötétség, mondjuk úgy, hogy több órán át van „kék óra”.

Nincsenek sarkvidéki fagyok, még csak a hidegrekord sem éri el a magyarországi értéket (Tromsø-ben -18 fok a valaha mért leghidegebb hőmérséklet). Ez pedig az óceán

közelsége miatt a Golf-áramlatnak köszönhető, ami nem elhanyagolható szempont. Azt azért hozzá kell tenni, hogy a januári átlagos -4 fok hidegebbnek tűnik a magyarnál, ugyanis a levegő tiszta, friss és a szél is eléggé kellemetlenül fúj. Ezért kb. 5–8 fokkal érezzük hidegebbnek az aktuális hőmérsékletet.

És akkor nézzük, mi történt velem az utazásom alatt!

2012. január 18. Egy tromsø-i kollégiumban szállok meg, de hajt a vérem, így este 10 óra körül már a sziget befagyott tavához, a Prestvannethez sétálok, hátha már első este láthatok északi fényt. Amikor meglátom, örömöm határtalan, pedig akkor még nem tudom, hogy amit látok, az meg sem közelíti azt, ami rám vár a következő estéken.

Az Arctic Cathedral

2012. január 19. A szállást kanapészőrfősen (couchsurfing) oldom meg. A kanapészőrfőben részt vevők a világ minden tájáról érkezőknek ingyenes szállást biztosítanak, amit

aztán a saját útjaik során szintén kihasználhatnak. (<https://www.couchsurfing.org/>)

Reggel csúszva-mászva indulok el felfedezni a várost kb. 3–4 réteg ruhában, két zoknit húzva. 9 órakor még csak hajnalodik, ez később sem változik sokat, de azért a városban lévő faházakat tisztán látni, állványról fotózom. A belvárost megnézni elég 1–2 óra, így délben találkozom egy helyi kanapészőrfőssel, aki egy gyors melengető kávét követően elvisz megmutatni a környéket, így bejárjuk a sziget déli részét, azaz lemegyünk a helyi strandra, hogy onnan Kvaloya szigetén autózzunk néhány órát. Hans elmeséli, hogy sok régi faház eleje azért fehér és a minden más pedig azért piros, mert régen a fehér festék drágább volt, mint a színes.

Lámpabolt a tromsø-i főutcán, körülbelül a déli órákban

Hamar sötétedik, és nekem mennem kell egy másik szállásadóhoz, Matshez, akinél az elkövetkezendő három éjszaka fogok aludni. A megérkezés kissé hektikus, ugyanis rögtön utána indulok északi fényt vadászni Hanszal, így szállásadóm lát belőlem 10 percet, ad egy kulcsot és irány ki az éjszakába!

Először Ersfjorbotnba megyünk. A falu eléggé fényszennyezett, ezért keresünk egy sötét domboldalt, elemlámpákkal felszerelve mászunk fel a fagyott havon, hogy utána egy fagyott vízesés tetején is átsétáljunk (én négykézláb). Mivel sarki fénynek se híre, se hamva, ezért tovább indulunk. Mindeközben Hansnak van alkalma megismerni, ugyanis a tükörjégen párszor fenékre huppanok, hogy utána kétszer egymás után becsúszsak az autó alá. Amikor végre sikerül beszállni, útnak indulunk, Sommaroy-ba tartunk,

amely az óceán mellett fekvő kedvelt üdülőhely. Ott a teljes sötétség vár minket auróra nélkül, így rövid várakozás és a felhősödés után visszaindulunk a városba. Aznap nem jártam szerencsével, de Hans sok érdekességet mesél. Például elmondja, hányféle bálnát lehet látni a környéken tavasztól, amikor azok követik a heringek útját vissza a partok közelébe. Mesél az életéről (elautózott Ausztráliáig és halász is volt számos országban), de azt is elmondja, miért és hogyan jönnek Tromsø-be a japán turisták. Hetekig nézik az előrejelzéseket és amikor úgy látják, minden adott az északi fényekhez, repülőre ülnek, elmennek kutызásnózni az éjszakába és szerelmeskednek az északi fények alatt.

2012. január 20. Ma már érezhetően korábban hajnalodott, így viszonylag korán kelek útra, hiszen az úgynevezett Fjellheisennel, azaz gondolás felvonóval megyek fel 420 méter magasra. A „Cable Car” Tromsø egyik nevezetessége. Előtte azonban megnézem az Arctic katedrális, ami egyáltalán nem hasonlít katedrálisra, viszont igencsak mutató, modern épület. A katedrális körbejárása után sétálok a Cable Car aljához. A gondola 4–5 perc alatt ér fel, ahol aztán hihetetlenül szép a panoráma, az egész szigetet és a környező hegyeket is lehet látni, így hát gyorsan megkeresem a legjobb pontot, felállítom állványom és kattintom a képeket. Mellem szegődik egy másik állványos, Raul, néhány perc beszélgetés után kiderül, hogy a sarki fények miatt jött, felesége ajándéka az út, és hogy autót bérelt, hogy sötét helyen lehessen a legjobb látványhoz. Kattog az agyam, így hamarosan megbeszélem vele, hogy szívesen csatlakozom hozzá, és tudok hozni még két spanyol turistát is (ők is kanapészőrfősök). A spanyoloknak is elmondom ötletem, így Raul már tényleg nem tehet mást, vinnie kell minket, távol a város fényeitől. Meg is beszéljük a találkozót, így nyugodtan megyek vissza Mats apartmanjába megmelegedni és nekiállni főzni... rénszarvaspörköltet!

Este aztán újra kelünk vidáman Raullal, Dave-vel és Ahinoával át Kvaloya szigetére, azon belül Bellvik, egy apró kikötőfalu irányába. Még napközben jött a hír, hogy kitört

Tromsø panorámája Fjellhesienről. Rögtön a kép jobb alsó területén látható a szigetre vezető híd, tőle jobbra az Arctic Cathedral kivilágított háromszöge. A híd túloldalán kezdődik a belváros, a hidtól jobbra található a kikötő. A repülőtér a híd felett és kicsit jobbra a sziget túloldalán van, a Prestvannet-tavat pedig fehér foltként a kép közepe táján, de egy kicsit jobbra, egy domb tetején lehet megkeresni. A háttérben Kvaloya szigetének csúcsait lehet látni. A sziget bal oldalán található a sziget strandja, Telegrafbukta

a Nap, így másnapra megérkezik hozzánk a kitörés, ami előre láthatóan nagyon izgalmas és erős fényeket fog produkálni.

Szerencsénk van, szép fényeket látunk, boldogok vagyunk és erősen rácsodálkozunk a természet csodálatos játékára. Haditervünk szerint amikor csökken az aktivitás, tovább megyünk, hogy mindig újabb és újabb helyekről tudjunk fotózni, lehetőleg olyan helyekről, ahol kevés a fényszennyezettség. Hamarosan újabb parkolóban álldogálunk és fogyasztjuk a melegítő italokat. Zöld csodákat látunk odafent, és nem tudjuk elképzelni, mi vár ránk másnap, de boldogan térünk be egy bárba, hogy igyunk egyet a fényekre és beszélgessünk néhány helybéivel – akik rendkívül barátságos, nyílt emberek.

2012. január 21. A Nap napja, ugyanis Tromsø-ben két hónap után először lehet látni a Napot, amint délen kel fel (picit keletebbre), és délen nyugszik majd (kicsit nyugatra) – mindezt nagyon rövid időn belül, ezért elkezesztem napfelementének. A helyi kanapészörfösök ünneplés gyanánt szerveztek is erre egy barbecue party-t lent a beach-en, így 11-kor jelenésem van fát hordani, várni a sok-sok idegen embert némi ismerős arccal elvegyítve (pl. Raul, Hans, Dave, Ahiona és Andrey, az első éjszakai szállásadóm). Fahordás közben bukkan fel először a Nap két hegy között, így Marina, akivel épp fát hordunk, eldob mindent, fut a tengerpartra és csillogó szemekkel nézi a Napot, mint egy gyerek, amikor bontja ki a karácsonyi ajándékát. Idehaza minden nap van Nap, eddig nem is foglalkoztam vele, csak ha igazán szép volt a naplemente, de

itt felértékelődik az esemény. Én is pont úgy örülök neki, mint az itteni lakosok. Bár nem sok napfelkeltét láttam, de az összes közül ez az eddigi legszebb és a legkülönlegesebb.

Az első napfelkelte két hónap után

Hot-dogot, magyar kolbászt, magyar forralt bort, norvég forró csokit, holland édesseget és norvég fánkot eszegetve, közben tengerpartot fotóztatva aztán hamar le is megy a Nap. Jéghideg van, délről fúj a szél, így a táborúznál melegsünk. Nehéz elhagyni a területet, de menni kell. Én még bírom és igyekszem fotózni a parton, de csakhamar házba zavar a hideg. Matsszal találkozom (érkezésem óta először), aki épp moziba igyekszik. Ugyanis pont most van a nemzetközi filmfesztivál, aminek öröme hóból készült kivetítőn lehet nézni rövidfilmeket a főtéren ingyen, miközben számos moziban több száz filmet játszanak... Mats az ingyenes programra készül, én meg vele tartok. Az orosz animációs film után betérünk a világ legészakibb sörfőzdéjének kocsmájába és láss csodát: Lehet találkozni jegesmedvével Tromsø-ben, ugyanis épp harapásra

készen áll bent egy kitömött jegesmedve! A karjaiba vetem magam, hogy utána már az estére készüljek, ugyanis várjuk a napkitörés eredményét!

Sarkifény a fenyőfák fölött

Elindulunk nyugat felé, szintén Kvaloya szigetére, de másik útvonalon haladunk Tromvik irányába. Útközben meg-megállunk, és várjuk a csodát. Először gyengén jelentkezik a fény, aztán másik irányból is nekikezdi, aztán a kettő összeér, újabb helyen kezd el világosodni, átível felettünk, majd egyre fényesebb, vastagabb lesz, elkezd az alakja nagyon gyorsan változni, majd még gyorsabban mozog és egyszer csak eljön a katarzis. Ugyanis már olyan gyorsan mozog, hogy tisztán lehet látni a „függönyt”. A függöny az a látvány, amikor vízszintes csíkokban nagyon gyorsan sok pici vonal mozog, mintha valaki tényleg függönyt lebbentene. Olyan gyorsan mozog, hogy alig lehet követni, és egyszer csak, amikor már nagyon erős, jönnek az újabb színek, a fehér és a bíbor! Csodálatos! Nincs az a leírás, fotó, videó, ami átadja az egészséget, bármilyen felszerelés is van valakinek. Élőben átélni utolérhetetlen. Amikor az egész ég vibrál és azt sem tudod, hova nézz, amikor a feletted lévő vonal egyszer csak alakot ölt, és szétduzzan

feletted, mint egy tűzijáték, és olyan, mintha egyenesen rád esne az a sok-sok zöld, fehér és bíbor szín! Leírhatatlan. Nincs az a gép, ami befogná az egészséget úgy, ahogy van. Legáltalában nekem nincs olyan gépem. Ezért már most tudom, hogy újra el kell jönnöm, jobb felszereléssel, szélesebb látószögű optikával, mert ebből a csodából nem elég!

Nem is tudom, eddig hogyan éltem e nélkül a látvány nélkül. És ezt úgy átélni, hogy az ottani turisták, helyiek közül jobb társaságot el sem tudtam volna képzelni. Amikor jött az igazi attrakció, nem tudtuk, mit csináljunk, mit mondjunk, úgyhogy csak visítottunk, ordítottunk, „Oh, my god!”-oztunk, „Can't believe!”-ingeltünk, ugráltunk, kiabáltunk, ölegettük egymást, fetrengtünk a földön, fogtuk a fejünket és csak néztük, néztük tátott szájjal. Ez nirvána volt a javából. Annyira, hogy a mínusz 10 fokban kb. 25 perc után vettem észre, hogy a sapkám belecsúszott a kapucnimba és nincs a fejemen. Akkor, ott senki sem fázott.

Ezek után ugyan volt még auróra, de már nem ennyire intenzív, nem is tudom, lehetett-e volna bírni még több órán át szívroham nélkül. Így is hajnali 2-re értünk haza.

2012. január 22. Mivel Raul, a sofőrünk már hazautazott, ezért a spanyolokkal autó nélküli sarkifény-túrárt terveztünk. Egy helyitől kaptam még utazásom előtt egy tippet, hogy hova érdemes menni, így a spanyolokkal egyetértésben el is indulunk egy buszhoz. A szárazföldre, agglomerációs területre megyünk, pontosabban Krokenbe, ahol állítólag ahhoz képest, hogy szembe van a szigettel, eléggé sötét az ég. Tudjuk, hogy az utolsó járat fél 12-kor megy vissza a városba, így tudjuk azt is, hogy bizony lesz három folyamatos óránk kint a hidegben. Rumom még van, így azt viszek, teával keverve fele-fele arányban, forrón, talán segíteni fog.

Krokenben találunk is egy helyet, viszont pont mellette van egy kivilágított sípálya, ezért sajnos nincs teljesen koromsötét. Azért megmászunk egy kis dombot az elemlámpák fényében, beállítjuk a hóba az állványt és várunk, beszélgetünk, iszunk, mókázunk. Picit fázunk, de ez ennyi idő után már meg-

szokott dolog. Hamar jön az auróra. Először gyengén. Még nem tudjuk, lesz-e erősebb, bízunk benne, hiszen két éjszakára jelezték a napkitörést. Hamar el is kezdődik újból az eget verő fényjáték. Az előző estéből kiindulva tudjuk, hogy újra látni fogjuk a csodát, hiszen a kezdeti, egy irányból folyó zöld fény rövid idő múlva beborítja az egész eget, ismét nem tudjuk, hova kapkodjuk a fejünket. És akkor egyszerűen újra gördítik a függönnyt, jön a fehér és bíbor függöny is, végigvonul az egész égen keletről nyugatra a horizont felett, majd pont felettünk ismét szétnyílik az ég és betérít minket a tűzijáték! El sem hiszem, hogy a csoda újra megtörténik.

Tromsø strandja, Telegrafbukta – januárban

Egyszerűen még most sem tudom felfogni, hogy ilyen gyönyörűsége képes a természet! Nem is tudom, hova fordítsam az állványom. Szerencsére sikerül elcsípnem a bíbort és a fehérét is egy-két fotón. Ez az a két szín, ami rövid ideig látható, nagyon gyorsan mozog és hosszú záridőre állítva a fotón eltakarja a helyére kerülő zöld. A piros színt is lehet halványan látni, de a fényképezőgép tudja kihozni igazán, a zöld a legjellemzőbb, aztán a fehér és bíbor, ezek általában egyszerre. Legalábbis eddigi „tapasztalataim” alapján. Bár átfagyunk, de maradnánk még, ha nem menne a busz vissza a belvárosba, ahonnan még 25 perc séta vár rám a szálláshelyig. Hazafelé gyalog megyek a belvárosból, ahol ismét utolér egy fényjáték, csodálatos, de nem találok megfelelő helyet a fotózáshoz.

2012. január 23. Utolsó teljes napom Tromsø-ben. Ugyan a nappalok egyre hosz-

szabbak, napról napra láthatóan egyre tovább van világos, így sincs túl sok időm, busszal és stoppal járom be a környéket.

Estére kissé befelbűsödik, ezért utam a szokásos tengerpartra vezet, hogy néhány fotót még készítsek a sokáig tartó szürkületben. Persze megint dél felől fúl a szél, így vacogva érek vissza a kollégiumba. Kis idő múlva érkezik Pete, egy Marokkóban élő ausztrál életművész srác, aki jó hírekkel szolgál: kölcsönkapott egy autót, hogy sarki fényeket tudjon vadászni, így naná, hogy velem tartok. Ismét Bellvikbe készülünk, félúton megállunk, de sarki fényeket nem látunk, tovább megyünk, egészen az óceánig, ahol ugyan van auróra, de már nem olyan látványos, mint előző nap volt. Kár érte, néztem volna még egyszer a csodát. Rövid idő múlva indulunk egy másik irányba, hátha lesz valami, de sajnos nem történik semmi, ezért viszonylag hamar hazaérünk.

2012. január 24. Utolsó napom a szigeten, este már a reptérnél ülök. A gép ablakán kitekintve aztán a környék méltón búcsúzik, gyönyörű aurórákat látok felszállás közben, mozog, siklik az égen, egyre nagyobb lesz, jön a függöny és a többi is, színt most nem vált. Ahogy távolodom délre, úgy lesz az északi fény az északé, én meg elgondolkozom azon, hogy mit éltem át, hogy milyen szerencsés vagyok, és hogy Tromsø-t úgy megszerettem, hogy feltétlenül vissza kell jönnöm. Nem tudom, lesz-e még ilyen szerencsém az északi fényekkel, de a város hangulata olyan különleges, hogy nem elég belőle egy hét. Úgy hiszem, Tromsø az a speciális hely, ahol minden adott ahhoz, hogy aki a természet szerelmese, az megtalálja azt, amiért érdemes útra kelni, legyen az télen, vagy akár nyáron, ott fent, északon, a csodák között.

Kovács Viktória

Akinek a fenti leírás nem lenne elég, és élőben is szeretné látni a csodát, most jelentkezhet egy februári északi fény túrára a szerző szervezésében! Részletek a victoriafoto.hu oldalon találhatóak!

2003. november 20.

Az utóbbi évtizedek legfényesebb, leglátványosabb sarki fényét éppen tíz évvel ezelőtt, 2003. november 20-án láthattuk. Órákon át lángolt az ég, a vörös sarkifény-lángok táncoltak a zöld sarkifény-háttér előtt. Északnyugattól délkeletig lángolt a horizont, a sarki fény csúcsa nem egyszer a Sarkcsillagon túl nyúlt, legerősebb pillanataiban a zenitben is kivirágzott. Volt, aki még az Orionban és látott vörös sarkifény-pázmákat. A jelenség annyira erős volt, hogy még a főváros fényzenyvezett égén is feltűnt a laikus szemlélődőknek. Bement a rádió, a televízió is a jelenséget, így olyanok is tanúi lehettek a ritka tűzijátéknak, akik egyébként nem kísérik figyelemmel az égi történéseket.

A hazai megfigyeléseket Keszthelyi Sándor összegezte, több mint 400 észlelő nevét gyűjtötte össze. Ennyi név természetesen nem szerepelhetett a Meteor 2004/1. számában, amelyben megpróbáltunk képet adni a sarki fények éjszakájáról, szintén Keszthelyi Sándor összeállításában. A hétérdalas cikk nyilvánvalóan csak a legérdekesebb, legjellemzőbb leírásokat szedte csokorba – ma is érdekes, tanulságos olvasmány. A kérdéses lapszám megtalálható a Meteor honlapján, pdf formátumban (meteor.mcse.hu).

Tíz évvel ezelőtt már javában tartott a digitális fényképezőgépek forradalma, ezért nagyon sok fotót kaptunk észlelőinktől, de még jócskán érkeztek hagyományos, filmre készült felvételek is. A 2004/1-es szám címlapfotója is még a régi „módi” szerint, filmre készült, Éder Ivánnak köszönhetően. Gyönyörűek a színek a címlapon! A képmelléklet telis-tele szebbnél szebb sarkifény-fotókkal – észlelőink többsége már akkor is digitális fényképezőgéppel dolgozott. Ennél szélesebb körű válogatást találunk az MCSE-honlap galériájában a 2003. november 20-i sarki fényről (www.mcse.hu).

Akkoriban még gyakoribbak voltak a szép, érdekes leírások is. Gyarmati László így

idézte fel az élményt: „Megdöbbenő látvány fogadott. Az egész északi égbolt, nyugatról keletre a felkelő Szaturnuszig fehéres-kékes fényben izzott. Olyan volt, mintha kelne a Nap. Még a taszári reptér fényeit is elmos-ta. Egy-egy erősebb pillanatában állítom, hogy árnyékot vetett volna, ha még sötétebb helyen vagyok. Elfotóztam a gépben lévő 10 kockát, majd irány haza az újabb filmért (reméltem, van még otthon egy)... Be a filmet, irány újra ki. Most a mellékútról fotóztam (bár már az előző akció során nyakig sáros lettem én is és az állvány is). Döbbenet volt. Szavakkal nem lehet leírni a látványt. ... Közben eszméletlen fényorgia játszódott le az égbolton. Hol a Plejádokig nyúlt a vörös fénypázmák, hol a zenitben levő Pegazusig, Lenyűgöző volt, ahogy a Cygnus mögött a Tejútban sorban gyúlnak fel az autoreflektorszerű, legyezőszerűen szétterülő fénycsíkok. Színük határozottan zöldes volt, néha sárgás beütéssel. Előtte az észak-nyugati horizont felett megjelent egy kb. 30 fok széles és 50 fok magas vörös színű enyhén trapéz alakú fény, és abból indultak ki ezek a zöldes fénypázmák. Több percig látszottak. Hol eltűnt néhány, hol újabb csatlakozott hozzájuk. Érdekes volt az egész fénykupola is. Alul hol a horizontig ért a kékes derengés, hol felebb jött. A derengés felett, vagy néha benne megjelent időközönként egy-egy erősen vörösbarna színű, a derengés teljes hosszában végighúzózó ív, mely hol vastagabb lett, hol eltűnt, hol erősebb lett, hol elhalványult. Kicsit félelmetes is volt az egész, ahogy néha átment majdnem feketebe, és közben alig látszanak alatta a csillagok.”

A mostani naptevékenységi maximum csak árnyéka ez előzőnek – 1999 és 2005 között szinte egymást érték a sarki fények. Ezért is érdemes felidézni a 2003-as eseményeket, és ezért is érdekes Kovács Viktória cikke a norvégiai sarki fényekről.

Mizser Attila